

Podstawowe kierunki zmian w sprawozdaniach finansowych małych jednostek

Kazimierz Sawicki*

Streszczenie: *Cel* – celem artykułu jest przedstawienie zmian w rachunkowości, w szczególności sprawozdań finansowych małych jednostek oraz ukazanie problemów normalizacji tych sprawozdań w warunkach globalizacji gospodarki. *Metodologia badania* – analiza porównawcza standardów międzynarodowych, dyrektywy UE i ustawy o rachunkowości odnoszących się do małych jednostek, metoda wnioskowania. *Wynik* – w artykule przedstawiono nowe podejście do sporządzania sprawozdań finansowych małych przedsiębiorstw i innych jednostek. *Oryginalność/Wartość* – wskazanie i analiza różnic między MSSF dla MŚP, dyrektywami UE i przepisami krajowego prawa bilansowego dotyczących sprawozdań finansowych małych jednostek. Przedstawienie dylematów wyboru i stosowania alternatywnych rozwiązań przez polskie jednostki zaliczane do małych.

Słowa kluczowe: klasyfikacja jednostek, MSSF dla MŚP, dyrektywa UE 2013/34/UE, sprawozdawczość finansowa małych jednostek

Wprowadzenie

Globalizacja gospodarki stwarza liczne problemy. Dotyczą one również rachunkowości, a zwłaszcza sprawozdawczości finansowej, która powinna uwzględniać zmiany zachodzące w różnych podmiotach gospodarczych oraz dostarczać interesariuszom rzetelnych, wiarygodnych, porównywalnych informacji „produkowanych” przez rachunkowość możliwie niskim kosztem.

Od kilku dziesięcioleci zmiany w rachunkowości następują w coraz większej liczbie jednostek, różnych pod względem wielkości, rodzaju działalności, formy organizacyjno-prawnej itp. Biorąc pod uwagę ograniczoną objętość artykułu przedstawiono w nim problemy dostosowania sprawozdań finansowych małych jednostek do wymagań dyrektywy Unii Europejskiej 2013/34.

1. Pojęcie i podział jednostek niezaliczanych do średnich i dużych¹

W XX wieku i na początku XXI wieku dzielono jednostki gospodarcze na trzy grupy: podmioty małe, średnie i duże. Do pierwszej grupy zaliczono jednostki, które charakteryzują się (Dyhdalewicz 2011: 261, 262; Kiziukiewicz 1997: 60–61; Kędzior 2010: 114):

---

* prof. zw. dr hab. Kazimierz Sawickie, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Instytut Rachunkowości, ul Mickiewicza 64, 71–101 Szczecin, e-mail: ksaw@wneiz.pl.

¹ Zgodnie z aktualnie stosowaną klasyfikacją podmiotów termin mała jednostka nie obejmuje mikrojednostki, która jest odrębnym podmiotem (przedsiębiorstwem).

- a) personifikacją zarządzania, oznaczającą, że właściciel/właściciele osobiście podejmują ważniejsze decyzje;
- b) prostą funkcjonalną strukturą organizacyjną;
- c) finansowaniem działalności jednostki całkowicie lub w przeważającej części kapitałem własnym właściciela lub właścicieli;
- d) małym wpływem na kształtowanie cen lub wielkość podaży towarów na rynku;
- e) prowadzeniem działalności uwzględniającej zaspokojenie indywidualnych potrzeb klientów;
- f) wykonywaniem kontroli działalności jednostki zazwyczaj przez właściciela lub właścicieli;
- g) dużym zainteresowaniem innowacjami.

Kryteria jakościowe są w praktyce mało przydatne, ponieważ nie ma możliwości logicznej i zasadnej ich kwantyfikacji zaś subiektywny podział jednostek byłby barierą do harmonizacji i normalizacji sprawozdań finansowych (Kiziukiewicz 2012: 11). Dlatego w przepisach prawa, dyrektywach unijnych i standardach rachunkowości do klasyfikacji jednostek gospodarczych stosuje się kryteria ilościowe. Powszechnie wykorzystuje się następujące mierniki:

- a) przeciętna liczba zatrudnionych w roku obrotowym;
- b) wartość przychodów ze sprzedaży w roku obrotowym;
- c) wartość aktywów (suma bilansowa) na koniec roku obrotowego.

Podział przedsiębiorstw według, tych trzech mierników na małe, średnie i duże był krytykowany, zwłaszcza w odniesieniu do małych jednostek. Przeciwnicy tej klasyfikacji wskazywali, że termin „małe jednostki” nie wyróżnia mikrojednostek. Argument uzasadniający przyznanie mikrojednostkom rangi „samodzielnej grupy podmiotów” jest istotny, gdyż na przykład w 2011 roku stanowiły one 96% ogółu przedsiębiorstw w Polsce (Karmańska 2013: 6).

Podstawowe różnice w zakresie klasyfikacji jednostek gospodarczych mniejszych niż średnie przedstawiono w tabeli 1.

Należy zwrócić uwagę, że w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Jednostek kryteriami kwalifikacji jednostek mikro i małych jest tylko wielkość zatrudnienia, a pozostałe dwa mierniki ustala prawodawca każdego państwa.

Komisja Europejska rozważając propozycję zastosowania MSSF dla MŚJ w Unii Europejskiej, po przeprowadzeniu ankiety i zapoznaniu się ze stanowiskiem przedstawicieli różnych krajów członkowskich ostatecznie odrzuciła tę propozycję. Wskazano na wady standardu opracowanego przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB), w tym wprowadzenie zbyt małych uproszczeń, które nie powodują zmniejszenia obciążeń administracyjnych (Kędzior 2010: 124–126, Stachniak 2012: 8–9, Sawicki 2012: 281, Szewc 2011: 33–37). Oznacza to, że obecnie państwa członkowskie nie mogą, na podstawie własnej decyzji, stosować MSSF dla MŚJ.

Tabela 1 ukazuje, że grupę mikrojednostek i małych jednostek jednoznacznie wyodrębniła ustawa o swobodzie działalności gospodarczej i dyrektywa Unii Europejskiej z 2013 r. Biorąc pod uwagę brak odniesienia tej ustawy do sprawozdawczości finansowej podmiotów, istotne znaczenie dla rachunkowości małych jednostek ma dyrektywa unijna z 2013 r. oraz jej implementacja do polskiego prawa bilansowego.

Tabela 1

Klasyfikacja mniejszych (mikro i małych) jednostek

Ustawa, dyrektywy, standardy	Kryterium podziału	Mikro jednostka	Mała jednostka
Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej	Suma aktywów (EUR)	2 000 000	10 000 000
	Roczny obrót ze sprzedaży (EUR)	2 000 000	10 000 000
	Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty	10	50
Dyrektywa UE* 78/660/EWG	Suma bilansowa (EUR)		4 400 000
	Przychody ze sprzedaży (EUR)		8 800 000
	Średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym		50
Dyrektywa UE 2013/34/UE	Suma bilansowa (EUR)	350 000	4 000 000
	Przychody ze sprzedaży (EUR)	700 000	8 000 000
	Średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym	10	50
MSSF dla MŚJ (IFRS for SMEs)	Średnioroczne zatrudnienie w roku obrotowym ** Suma bilansowa Przychody ze sprzedaży	10	50

* W dyrektywie nie wyodrębniono mikrojednostek.

** Standard testowano i oceniano w jednostkach zatrudniających około 50 osób. Wielkości liczbowe poszczególnych mierników określały przepisy prawa poszczególnych państw

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 2 lipca 2004..., Dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1978 i dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013..., Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej z dnia 9 lipca 2009...

2. Charakterystyka nowej dyrektywy zwłaszcza w części dotyczącej małych podmiotów

Podstawowym celem dyrektywy 2013/34/ UE jest zmniejszenie obciążeń administracyjnych przede wszystkim mikro i małych przedsiębiorstw oraz zwiększenie rzetelności, jasności i porównywalności sprawozdań finansowych. Jej zakres obejmuje spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki komandytowo-akcyjne oraz spółki osobowe, z wyłączeniem jednostek niekomercyjnych, które na dzień bilansowy nie przekraczają limitów w przypadku dwóch z trzech kryteriów podziału. Jeżeli w państwie członkowskim nie obowiązuje stosowanie euro, to kwotę w walucie krajowej równoważną kwotom zawartym w tabeli 1 oblicza się według kursu walutowego opublikowanego w Dzienniku Urzędowym UE w dniu wejścia w życie jakiegokolwiek dyrektywy ustanawiającej te kwoty (1 euro = 4,2468 PLN). W celu przeliczenia na waluty krajowe państw członkowskich, które dotychczas nie przyjęły euro, kwoty euro wyszczególnione w tabeli 1 mogą być zwiększone lub zmniejszone o nie więcej niż 5%, aby otrzymać zaokrąglone kwoty wyrażone w walutach krajowych (Dyrektywa z dnia 26 czerwca 2013...: art. 3, ust 9).

Biorąc pod uwagę znaczenie inflacji, Komisja Europejska przynajmniej co pięć lat dokonuje przeglądu sytuacji i jeśli jest to zasadne zmienia, w drodze wydania właściwych aktów prawnych, progi dla poszczególnych kategorii jednostek gospodarczych z uwzględnieniem miar inflacji publikowanych w Dzienniku Urzędowym UE (Dyrektywa z dnia 26 czerwca 2013...: art. 3, ust. 13).

Zawarte w dyrektywie zasady w zakresie sprawozdawczości finansowej niewiele różnią się od dotychczas stosowanych. Największe uproszczenia dotyczą mikro jednostek. Małe jednostki również mają prawo stosować określone uproszczenia w rachunkowości, jednak nie mogą one spowodować, że sprawozdanie finansowe będzie przedstawiać nierzetelny obraz jednostki, sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa. Do tych legalnych zmian i uproszczeń należy:

- stosowanie zasady przewagi treści ekonomicznej nad formą,
- dokonywanie wyceny środków trwałych według wartości zaktualizowanej, wyceny instrumentów finansowych według wartości godziwej,
- dokonywanie odpisów wartości firmy i prac rozwojowych w okresie nie krótszym niż 5 lat i nie dłuższym niż 10 lat,
- dokonywanie we wskazanych w dyrektywie wzorach sprawozdań finansowych bardziej szczegółowego podziału pozycji, dodanie nowych pozycji lub dodatkowego podziału sum cząstkowych,
- zaliczanie do kosztów wytworzenia aktywów trwałych lub obrotowych odsetek od kapitału pożyczonego w celu wytworzenia aktywów, jeżeli odsetki odnoszą się do okresu wytworzenia składników aktywów,
- tworzenie rezerw przeznaczonych na pokrycie kosztów, których charakter jest jasno określony oraz które na dzień bilansowy prawdopodobnie lub na pewno zostaną poniesione, ale nie ma pewności co do ich wysokości ani dnia, w którym powstaną,
- stosowanie jednego lub obydwu wzorów bilansu oraz rachunku zysków i strat określonych w załącznikach do dyrektywy,
- sporządzenie przez małe jednostki skróconego bilansu i skróconego rachunku zysków i strat według zasad określonych w artykule 4 dyrektywy,
- zwolnienie z obowiązku sporządzenia sprawozdania z działalności pod warunkiem, że informacje o nabyciu przez jednostkę akcji lub udziałów własnych zostały zamieszczone w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego,
- zwolnienie z obowiązku publikowania rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z działalności. Publikowany jest tylko bilans i informacja dodatkowa.

Dyrektywa stwarza krajom członkowskim możliwość zastosowania wymienionych uproszczeń, a równocześnie zakazuje żądania od małych jednostek ujawnienia w sprawozdaniu finansowym innych informacji, niż te, które określono w dyrektywie. Sprawozdanie finansowe małej jednostki składa się z bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej, żadne państwo członkowskie nie może nakładać na te jednostki obowiązku sporządzania ponadto zestawienia zmian w kapitale własnym i/lub rachunku przepływów pieniężnych.

Układ i informacje zawarte w bilansie i rachunku zysków i strat według wariantu porównawczego przedstawiono w tabeli 2.

Dyrektywa 2013/34/UE weszła w życie 20 dni po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym UE, to jest 20 lipca 2013 r.

Tabela 2

Sprawozdanie finansowe małej jednostki (bez informacji dodatkowej)

Bilans	Rachunek zysków i strat
Aktywa	
A. Kapitał subskrybowany, niewpłacony	1. Przychody netto ze sprzedaży
B. Koszty założenia przedsiębiorstwa	2. Zmiana stanu zapasów produktów gotowych oraz półproduktów i produkcji w toku
C. Aktywa trwałe	3. Kapitalizowane świadczenia jednostki na własne potrzeby
I. Wartości niematerialne i prawne	4. Pozostałe przychody operacyjne
II. Rzeczowe aktywa trwałe	5. a) surowce i materiały
III. Aktywa finansowe	b) pozostałe koszty zewnętrzne
D. Aktywa obrotowe	6. Koszty osobowe
I. Zapasy	a) wynagrodzenia
II. Należności (kwoty wymagalne po okresie dłuższym niż jeden rok są wykazywane odrębnie dla każdej pozycji)	b) koszty ubezpieczeń społecznych, z odrębnym wykazaniem kosztów dotyczących emerytów
III. Inwestycje	7. a) Korekty wartości dotyczące kosztów założenia przedsiębiorstwa, a także rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych
IV. Rozliczenia międzyokresowe czynne	b) korekty wartości dotyczące aktywów obrotowych, w zakresie w jakim przekraczają one kwotę korekt wartości, które są typowe dla danej jednostki
Pasywa (kapitały, rezerwy, zobowiązania)	
A. Kapitał własny	8. Pozostałe koszty operacyjne
I. Kapitał subskrybowany	9. Przychody z tytułu udziałów kapitałowych z odrębnym wykazaniem przychodów uzyskanych z tytułu udziałów w jednostkach powiązanych
II. Agio emisyjne	10. Przychody z tytułu innych inwestycji i pożyczek wchodzących w skład aktywów trwałych z odrębnym wskazaniem tych, które dotyczą jednostek powiązanych
III. Kapitał z aktualizacji wyceny	11. Pozostałe odsetki należne i podobne przychody, z odrębnym wykazaniem tych, które dotyczą jednostek powiązanych
IV. Kapitał rezerwowany	12. Korekty wartości dotyczące aktywów finansowych oraz inwestycji zaliczanych do aktywów obrotowych
V. Zysk (strata) za rok obrotowy	13. Zobowiązania z tytułu odsetek i podobne koszty z odrębnym wykazaniem zobowiązań wobec jednostek powiązanych
B. Rezerwy na zobowiązania	14. Podatek dochodowy
C. Zobowiązania (kwoty wymagalne w ciągu jednego roku oraz kwoty wymagalne po okresie dłuższym niż jeden rok są wykazywane odrębnie dla każdej pozycji oraz dla sumy tych pozycji)	15. Zysk (strata) netto
D. Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów	16. Pozostałe obciążenia podatkowe niewykazane w pozycjach 1-14
	17. Zysk (strata) za rok obrotowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013...: załącznik III i V.

3. Projektowane zmiany w ustawie o rachunkowości w zakresie małych jednostek

Wyniki prowadzonych w roku 2014 prac dostosowujących polskie przepisy prawa do wymogów dyrektywy 2013/34/UEE zostały 9 stycznia 2015 r. przedstawione w projekcie

ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw². Zawiera on aktualizację dotychczasowych treści i nowe zapisy, w tym dotyczące małych jednostek. Szczególne znaczenie mają rozwiązania w stosunku do których dyrektywa unijna umożliwia państwowemu członkowskim stosowanie uproszczeń lub zwiększenie wymagań informacyjnych.

Według projektu zmian ustawy o rachunkowości jednostkami małymi są:

1. Spółki akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, komandytowo-akcyjne, a także spółki osobowe tworzone przez te spółki kapitałowe, które w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych – w tym roku obrotowym, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
  - a) 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
  - b) 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
  - c) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.
2. Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie, inne osoby prawne (spółdzielnie, fundacje i stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą), które spełniając warunki wymienione w punkcie 1 stosują zasady rachunkowości określone ustawą, lecz na podstawie decyzji organu zatwierdzającego sprawozdanie finansowe:
  - sporządzają uproszony bilans i rachunek zysków i strat według załącznika 5 do ustawy o rachunkowości,
  - sporządzają uproszczoną informację dodatkową według załącznika 5 do ustawy o rachunkowości, jeżeli jednak mała jednostka nie sporządza uproszczonej informacji dodatkowej, to zakres informacji dodatkowej nie może być mniejszy niż określony w załączniku 5 do ustawy o rachunkowości.

Projekt zawiera następujące uproszczenia dla małych jednostek:

- a) nie sporządzanie:
  - zestawienia o zmianach w kapitale własnym,
  - rachunku przepływów pieniężnych,
  - sprawozdania z działalności, lecz są wówczas obowiązane do przedstawienia w informacji dodatkowej informacji dotyczących nabycia akcji/udziałów własnych;
- b) możliwość dokonywania kwalifikacji umów leasingu według zasad określonych w przepisach podatkowych³ przez jednostki, które:
  - za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe zgodnie z uproszczeniami, o których mowa w projekcie oraz
  - w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy nie przekroczyły dwóch z wymienionych

² Określenie „niektóre inne ustawy” obejmuje kodeks spółek handlowych, ustawy o podatku dochodowym, prawo spółdzielcze, organizacje pożytku publicznego, z wyłączeniem spółek kapitałowych.

³ Z uprawnienia tego wyłączono 6 rodzajów enumeratywnie wymienionych jednostek, na przykład banków, zakładów ubezpieczeń i reasekuracji, emitentów papierów wartościowych.

w pkt 1 i 2 wielkości (17 000 000 zł sumy aktywów, 34 000 000 zł przychodów, 50 osób zatrudnionych);

- c) możliwość odstąpienia od ustalania aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego, jeżeli jednostka w poprzednim roku obrotowym była zaliczona do małych.

Jeżeli w ustawie o rachunkowości wielkości wyrażone są w euro, wówczas przelicza się je na walutę polską po średnim kursie ogłoszonym przez Narodowy Bank Polski na pierwszy dzień roboczy października poprzedniego roku obrotowego.

Spośród alternatywnych rozwiązań określonych w dyrektywie UE polski ustawodawca wybrał m.in. następujące:

1. Jeżeli stosowanie określonego przepisu ustawy nie pozwoliłoby na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, jednostka nie stosuje tego przepisu, a w informacji dodatkowej uzasadnia przyczyny jego niezastosowania oraz określa wpływ, jaki niezastosowanie przepisu wywiera na obrotową sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki.
2. Jeżeli nie można wiarygodnie oszacować okresu ekonomicznej użyteczności wartości firmy, to maksymalny okres dokonywania odpisów amortyzacyjnych wartości firmy nie może być dłuższy niż 5 lat; odpisów amortyzacyjnych dokonuje się metodą liniową i zalicza się je do pozostałych kosztów operacyjnych.
3. Jeżeli nie można wiarygodnie oszacować okresu ekonomicznej użyteczności rezultatów zakończonych prac rozwojowych, to maksymalny okres dokonywania odpisów nie może przekroczyć 5 lat.
4. Akcje własne należy umieścić w bilansie w osobnej pozycji aktywów, równocześnie należy zmniejszyć kapitał rezerwowy na akcje własne i odpowiednio zwiększyć kapitał rezerwowy na akcje własne i odpowiednio zwiększyć kapitał bądź kapitały, z których został on utworzony.

W załączniku 5 do ustawy o rachunkowości przedstawiono zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym dla jednostek małych korzystających z uproszczeń odnoszących się do sprawozdania finansowego. Według tego załącznika sprawozdanie finansowe składa się z:

- wprowadzenia do sprawozdania finansowego,
- bilansu,
- rachunku zysków i strat (wariant kalkulacyjny lub porównawczy),
- dodatkowych informacji i objaśnień.

Wprowadzenie do sprawozdania finansowego zawiera ogólne informacje o jednostce i jej sprawozdaniu finansowym, zastosowanych zasadach rachunkowości i wybranych uproszczeniach, przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości, w tym metodach wyceny aktywów i pasywów, ustalania wyniku finansowego, sposobie sporządzenia sprawozdania finansowego.

Uproszczony bilans małej jednostki przedstawiono w tabeli 3.

Analogicznie jak dotychczas, kierownik małej jednostki powinien ustalić, czy uproszczony rachunek zysków i strat sporządza się w wariantcie porównawczym czy kalkulacyjnym.

Uproszczony rachunek zysków i strat (wariant porównawczy) małej jednostki przedstawia tabela 4.

Tabela 3

Układ i struktura uproszczonego bilansu

Aktywa

- A. Aktywa trwałe
  - I. Wartości niematerialne i prawne
  - II. Rzeczowe aktywa trwałe, w tym
    - środki trwałe
    - środki trwałe w budowie
  - III. Należności długoterminowe
  - IV. Inwestycje długoterminowe, w tym:
    - nieruchomości
    - długoterminowe aktywa finansowe
  - V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe
- B. Aktywa obrotowe
  - I. Zapasy
  - II. Należności krótkoterminowe, w tym:
    - a) z tytułu dostaw i usług, w tym:
      - do 12 miesięcy
      - powyżej 12 miesięcy
  - III. Inwestycje krótkoterminowe, w tym:
    - a) Krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym:
      - środki pieniężne w kasie i na rachunkach
  - IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe
- C. Należne wpłaty na kapitał podstawowy
- D. Udziały (akcje) własne

Aktywa razem

Pasywa

- A. Kapitał (fundusz) własny
  - I. Kapitał (fundusz) podstawowy
  - II. Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym:
    - nadwyżka wartości sprzedaży/emisyjnej nad wartością nominalną udziałów (akcji)
  - III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym:
    - z tytułu aktualizacji wartości godziwej
  - IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe
  - V. Zysk (strata) z lat ubiegłych
  - VI. Zysk (strata) netto
  - VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)
- B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania
  - I. Rezerwy na zobowiązania, w tym:
    - rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne
  - II. Zobowiązania i długoterminowe, w tym:
    - z tytułu kredytów i pożyczek
  - III. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:
    - a) z tytułu kredytów i pożyczek
    - b) z tytułu dostaw i usług w tym:
      - do 12 miesięcy
      - powyżej 12 miesięcy
    - c) fundusze specjalne
  - IV. Rozliczenia międzyokresowe

Pasywa razem

Tabela 4

Układ i struktura uproszczonego rachunku zysków i strat w wariantcie porównawczym

-
- A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi
    - I. Przychody netto ze sprzedaży
    - II. Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)
    - III. Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki
  - B. Koszty działalności operacyjnej
    - I. Amortyzacja
    - II. Zużycie materiałów i energii
    - III. Usługi obce
    - IV. Wynagrodzenia
    - V. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:
      - emerytalne
    - VI. Pozostałe koszty, w tym:
      - wartość sprzedanych towarów i materiałów
  - C. Zysk (strata) ze sprzedaży (A-B)
  - D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:
    - aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
  - E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:
    - aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
  - F. Przychody finansowe, w tym:
    - I. Dywidendy i udziały w zyskach od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, w tym:
      - od jednostek powiązanych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale
    - II. Odsetki, w tym:
      - od jednostek powiązanych
    - III. Zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:
      - w jednostkach powiązanych
    - IV. Aktualizacja wartości aktywów finansowych
  - G. Koszty finansowe, w tym:
    - I. Odsetki, w tym:
      - dla jednostek powiązanych
    - II. Strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:
      - w jednostkach powiązanych
    - III. Aktualizacja wartości aktywów finansowych
  - H. Zysk (strata) brutto (C+D-E+F-G)
  - I. Podatek dochodowy
  - J. Zysk (strata) netto (H-I-J)
-

Źródło: Ustawa o zmianie ustawy o rachunkowości...

Jeżeli mała jednostka wybierze wariant kalkulacyjny uproszczonego rachunku zysków i strat, to początkowe pozycje są następujące:

- A. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów.
- B. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów.
- C. Koszty sprzedaży.
- D. Koszty ogólnego zarządu.
- E. Zysk (strata) ze sprzedaży (A-B-C-D).

Następne pozycje od „Pozostałe przychody operacyjne” są identyczne jak w wariantcie porównawczym uproszczonego rachunku zysków i strat małej jednostki.

Wymagania w zakresie dodatkowych informacji i objaśnień sformułowane zostały w 18 punktach. Ułatwiają one dokonanie analizy zasobów i wyników działalności małej jednostki.

Uwagi końcowe

W uzasadnieniu dyrektywy 2013/34/UE i nowelizacji ustawy o rachunkowości zaznacza się, że ich celem jest poprawa warunków wykonywania działalności gospodarczej i ograniczenie lub zniesienie barier hamujących rozwój przedsiębiorczości.

Projektowane zmiany umożliwiają bowiem, między innymi, małym jednostkom stosowanie maksymalnych uproszczeń w prowadzeniu ksiąg rachunkowych i sporządzaniu sprawozdań finansowych, uwzględniają tworzenie obligatoryjnych informacji określonych w dyrektywie 2003/34/UE, a tylko w nielicznych przypadkach zwiększają zakres informacji w granicach kompetencji przyznanych państwom członkowskim. Szczególne znaczenie ma obniżenie kosztów ponoszonych przez małe jednostki na prowadzenie rachunkowości.

Nowelizacja przepisów sprzyja ujednoczeniu sprawozdań finansowych sporządzanych przez określone grupy jednostek. Ważne jest stworzenie możliwości bezpośredniego porównania informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych małych jednostek działających w państwach unijnych.

Biorąc przykład Unii Europejskiej, która wydała nową dyrektywę 2013/34, zasadne byłoby uchwalenie nowego aktu prawnego poświęconego szeroko rozumianej rachunkowości⁴. Jednak polski ustawodawca zdecydował o dokonaniu tylko nowelizacji ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości, co nie zwalnia marszałka Sejmu RP z obowiązku opublikowania w 2015 r. jednolitego tekstu kolejno zmienionej ustawy. Termin implementacji nowej dyrektywy do ustawy o rachunkowości upływa 20 lipca 2015 r. Do tego dnia państwa członkowskie są obowiązane dostosować przepisy krajowe do wymogów dyrektywy. Według projektu rządowego ustawa nowelizująca wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, a więc powinna być stosowana do sprawozdań finansowych sporządzanych za rok obrotowy 2015. Przewiduje się, że ze względów praktycznych nowe zapisy będą miały zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań finansowych za rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 r. lub po tej dacie (Dadacz 2015:10). Dokonywane obecnie zmiany w zakresie ewidencji, wyceny i sprawozdawczości finansowej uwzględniające między innymi specyfikę małych jednostek są wyrazem doskonalenia rachunkowości.

Literatura

- Dadacz J. (2015), *Szykuje się kolejna zmiana ustawy o rachunkowości*, „Rachunkowość” nr 6, SKWP, Warszawa.
- Dyhdalewicz A. (2011), *Rachunkowość małych jednostek gospodarczych – dylematy wyboru*, w: *Kluczowe problemy teorii i praktyki rachunkowości*, tom II, „Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego”, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 nr 2006/43/WE w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylająca dyrektywę 84/253/EWG. Dz. Urz. UE z 9.06.2006 r. L 157/87.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. nr 2013/34/UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz. Urz. UE z 29.06.2013 L182.
- Karmańska A. (2013), *Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw – tło do zmian*, „Rachunkowość” nr 6, SKWP, Warszawa.

⁴ Podobnie jak ustawą z 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach uchylono ustawę z 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach.

- Kędzior M. (2010), *Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw – istota, ocena, przyszłość*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 58 (114), SKwP, Warszawa.
- Kiziukiewicz T. (1997), *Formy ewidencji w małych firmach a prawo bilansowe i podatkowe*, „Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej” nr 40, SKwP, Warszawa.
- Kiziukiewicz T. (2012), *Obowiązki ewidencyjne małych przedsiębiorstw*, w: T. Kiziukiewicz, K. Sawicki, *Rachunkowość małych przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Jednostek z dnia 9 lipca 2009 r. International Financial Reporting Standard (IFRS®) for Small and Medium-sized Entities (SMEs)*, www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Pages/IFRS-for-SMEs.aspx.
- Sawicki K. (2012), *Rachunkowość według Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (SSSF) dla Małych i Średnich Jednostek*, w: T. Kiziukiewicz, K. Sawicki, *Rachunkowość małych przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Stachniak A. (2012), *Projekt nowej dyrektywy UE o rachunkowości*, „Rachunkowość” nr 4, SKwP, Warszawa.
- Szewe M. (2011), *Celowość stosowania MSSF dla MŚP. Wyniki ankiety Komisji Europejskiej*, „Rachunkowość” nr 3, SKwP, Warszawa.
- Ustawa o zmianie ustawy o rachunkowości, 9 stycznia 2015 r. <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/2/projekt/171214>.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 o swobodzie działalności gospodarczej, t.j. DzU 2010, nr 220, poz. 1447.
- Ustawa z dnia 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, DzU 2001, nr 31, poz. 359.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, t.j. DzU 2013, poz. 330.
- Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, t.j. DzU 2015, poz. 1011.

THE MAIN DIRECTIONS OF CHANGES IN FINANCIAL STATEMENTS OF SMALL ENTITIES

Abstract: *Purpose* – the purpose of the article is to present changes in accounting, in particular the ones related to financial statements of small entities, as well as to show problems of normalization of these financial statements in conditions of economy globalization. *Design/Methodology/Approach* – comparative analysis of international standards, UE directives and the Accounting Act in the areas related to small entities, inference method. *Findings* – the article presents new approaches to preparing financial statements of small enterprises and other entities. *Originality/Value* – showing and analysis of differences between IFRS for SME, UE directives and national regulations of the balance-sheet law related to small entities. Presentation of dilemmas of the choice and use of alternative solutions for polish entities considered to be small.

Keywords: entity classification, IFRS for SME, UE directive 2013/34/UE, financial reporting of small entities

Cytowanie

- Sawicki K. (2015), *Podstawowe kierunki zmian w sprawozdaniach finansowych małych jednostek*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 873, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 77, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 583–593; www.wneiz.pl/frfu.

